

Megjelenik hetenkint háromszor a. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Table with subscription rates: Egész évre 10 fr. o. 6. Félévre 5 " 50 kr. Évnyegyedre 3 " " " Egy hóra 1 " " "

Szerkesztői szállás:

belső tordautca 122 szám.

Kiadó hivatal:

középutca Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

5t hasábos garmond sorért 1-szor 7 kr. 2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelich Alajonák (Wellseile 22.) Hassenstein és Voglermól (Neuer Markt 11 szám.)

Pesten: Zeisler M. (Király utca 60 sz.)

Nyiteltéri cikkek

sora után 20 kr. előleg beiktatása mellett a szerkesztőséghez czimzendők. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál írtatik.

Előfizetési felhívás

„K. KÖZLÖNY“

1870-ki XV-dik évfolyamára.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:

Table with subscription rates: Egész évre 10 fr. o. ért. Félévre 5 " 50 kr. Évnyegyedre 3 " " " Egy hóra 1 " " "

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutcai könyvkereskedésébe) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Pest, július 10-én, 1870.

(B.) Ha a magyar parlament lefolyt heti kronikáját akaró megírni, kétségtelenül azon keresni tapasztalatra jutnánk, hogy, különösen baloldali szónokaink, a szóaromat betegségében szenvednek, s ezen betegség annyira erőt vett rajtuk, hogy a beszédek nem tartalmuk, hanem terjedelmük szerint ítélik meg. Innen van, hogy az általános vita 7-8 dik napján is óra száma beszél egy baloldali képviselő. Fáradságtalanul csépli az üres szalmát, alája temetvén azon kevés magot is, mely beszédében lehetett.

A képviselő már meglehetősen megunták az üres szónoklatok hallgatását, s a padok többnyire üresek; de azért ettől a felírt szónokok nem retentek vissza, a baloldali szónokai csak úgy elmondják csattanós dictióikat, mintha azokat leguajabb figyelemmel hallgatná a képviselőház.

Már már úgy nézett ki a ház, mint az életunt ember, kinek idegeire az élet rendszer örmői s bánatai többé nem képesek hatást gyakorolni, a midőn tegnap Hoffmann Pál pécana eljárása s paprikás beszéde pillanatra mozgásba hozta a képviselőket.

Hoffmann Pál kétségtelenül tudós jogász, s mint egyetemi tanár betölti helyét; de, mert a gyakorlati terep meglehetősen járatlan, s az adott körülményeket legkevésbé sem veszi tekintetbe, sokkal csekélyebb szolgálót tesz mint képviselő, mint tehetne fél annyi tudománnyal, s valamivel több gyakorlati tapasztalattal.

Hoffmann Pál magát a független képviselők közé számítja, kik azt állítják, hogy a Deák párt a kiegyezéssel bevégezte teendőit, s most már újra kell alakulni a pártoknak.

Mintha bizony a Lajiban innen és túl tekvő országok közt fennálló nemzetközi kérdések megoldásával el lenne hártva minden veszedelem, s nem függene főleg belügyeink rendezéséről Magyarországon alkotmányos szabadsága, függetlensége és területi épségének fenmaradása; mintha elméletileg correct, de gyakorlatilag Magyarországra nem illő intézkedésekkel nem lehetne koezkaztatni Magyarországon államiaságát.

Elismerem, hogy Hoffmann Pál pártjától független és pedig elannyira, hogy saját nézeteit a legkisebb részletekben sem áldozza fel pártja többségének; de nem veszi észre a t. képviselő, hogy annál inkább nebezedik reá a modern eszmék pressioja, mely nem enged, hogy azokat gyakorlati szempontból is bíralat alá vegye.

Ez irányzást legutóbb is Hoffmann Pál azon különös megmagyarázhatatlan s meg nem engedhető eljárását, hogy ő, a ki tegnap beszédében a miniszterialis törvényjavaslatot kétszínűséggel vádolta, akkoron mint jobboldali képviselő, a deák-párti képviselők közt jelentette magát szólásra, s ennek dacára a legélesebb philippikát tartotta a Deák-párt és a miniszterium ellen.

Ha Hoffmann Pál tüzettséssel akart kilépni a Deák párt kebeléből, e célt elérte, de ezen dicsőséget nem irigylti töle senki, e lépésével, jobban mondva ezen modorra csak arról tett tanúbizonyságot, hogy ő is a hatást vadászó képviselők közé tartozik.

Különösen örveudhetett Hoffmann Pál azon kézsorításnak, melyben őt beszéde végén Madarász József részesítette; ezt a jelenetet a jobboldal megtapsolta.

Tanúságos volt e állás, a Deák-párta nézete egy intő szó, miszerint ha nem akar szétállani és indokolatlan miniszterválságot előidézni, a baloldali compact megtámadásai ellen tömörülnie kell, ha mindjárt nem is volna helyes az egyéni szabadság rovására gyakorolni túlságos pressiót a párt egyes tagjaira; de még helytelenebb a tagok részéről az, ha a tárgyaknak a clubban történt megvitatása után is szétbuznak.

Holnap és holnapután talán be fog fejezteni az általános vita. Akkor szerdán szólnának az indítványozók s az előadó, s csütörtökön szavazásra kerülne a dolog.

Hire járt, hogy Benst lemondott s gróf Andrássy van kinevezve helyére; az első hír sem bir kellő alapaossággal, a második pedig épen légből kapott.

A „Siebenbürger Bote“ pesti levelezője jul. 2 ról küldött tudósításában azzal vádol, hogy éa egy alkalmat sem szalasztok el, a midőn a szász nemzetnek valami kellemetlent akaszthatok a nyakába, s hogy ezt tettem a július 2-kán tartott beszédemben is.

E vádat visszautasítani és megczáfolni kötelelenségemnek tartom.

Hivatkozom a naplóra, hogy éu a szász nemzetről egy szót sem szóltam, de igen is szót emeltem a szász burocracia s szebeni tartományi gyűlés hősei ellen, szóltam azon szász univertsitás ellen, mely Schmerling idejében Erdélynek a magyar koronától való elszakítására törekedett, mely Schmidt Konrád vezetése alatt még a kiegyezés után is folyvást a bécsi reakció érdekében működött. Mondtam, hogy ezen univertsitástól a magyar miniszterium a királyföldi municipiumok szervezésére nézve haszonvehető felvilágosításokat nem remélhet, mert a szász burocracia ma is mereven ragaszkodik a burocraticus rendszerhez.

Általában állítottam s állítom ma is, hogy a királyföldi burocracia ma is Bécs felé gravitál; de ezt csak a roz akarat magyarázhatja oda, hogy e váddal a szász nemzetet érintetem, mert vannak a szász polgárok közt igen sokan, kik teljes készséggel arra törekcsenek, hogy a szt. István koronája területi épsége biztosítsassék, s a Királyföld intézményei abba bele illesztessenek, sőt meg vagyok győződve, miszerint, mihelyt sikertül a szász nemzet polgárait a szász burocracia gyámsága alól feloldozni, maga a nemzet most is mint mindig, a magyar nemzettel egyesíti erejét a szent István koronája területi épsége biztosítására.

Id. gr. Bethlen János.

Gy.-Fehérvár, jul. 10. 1870.

Magyar kath. egyházunk nagyszerű alakulásoknak néz eléje. Ezt senki sem tagadhatja, ha megfontolja, hogy Rómában mily merev állást foglaltak el a távolabbi egyházmelegyek viszonyai iránt, s ugy kormányunk, mint a nemzet zöme mily figyelemmel várja azon tényeket, melyeknek egyházi rendezkedésünk érdekében szükségképen föl kell merülniök.

Magyarország püspökei maholnap viszatérnek az örök városból. Mindenki egy kérdő-jel gyanánt fog előtök megállani, mintegy azt kérdozván: Mit végeztetek a hosszu tanácskozás alatt? minő állást foglaltok el most a ti ellenmüködéseitek dacára is hitezikkelyle emelendő csalhatlansággal szemben? mit fogtok kezdeni a megnevezni itthon, hogy hiveitek lelki üdvét megmentsetek s egyházi fejlődéseketek az alkotmányos nemzeti kormány szándékaitalval összeegyeztethesetek? Sőt többen azt is kíváncsian szeretnek tölök megtudni és világozásba helyeztetni, hogy miért lett a csalhatatlanság kérdése annyira élre állítva, miért óhajta a többség — dacára a kisebbség hatalmas érveinek — mindenáron maga részére dönteni el a kérdést, s mi módon lehetne a hebonyolított viszonyokat kibontani, a nehéz helyzet megingott súlyegyenét ismét helyreállítani?

Nem lehet tagadni, hogy ezekre nézve legtöbbet a sajtó tehet még azon esetben is, ha a magyar püspöki kar az eljárás megállapítására egy tartományi zsinatot tartana, vagy körlevelekben nyilatkoznék a papság és nép előtt. A sajtónak kell némi irányadással szolgálni, s kiváltképen az oly hatalmas ellenhatást szüölő kérdés mibenlétét fölfejteni s a néppel megismertetni.

Azért nem tehetjük, hogy Éltes Károlynak városunkban a püspöki könyvnyomdában (posta-utca 17. sz.) megjelenő „A csalhatatlanság“ című röpirata felett némi örömet ne érezzünk s azt e lapok t. olvasó közönségének is be ne mutassuk.

E röpirat ugyan az I. pont alatt fölfejtí azt, hogy mit értenek a kath. egyházban a csalhatatlanság alatt; a II. pont alatt elsorolja, hogy a szentírás kifejezései és vi-

lágos szavai szerint a csalhatatlanság a hit és erköles dolgában magának az egész egyháznak, kiváltképen pedig a tanítói hatalommal Krisztustól fölruházott püspöki kar-nak együtt tulajdona; a III. pont alatt azon érvek állnak, melyekre a pápa csalatkozhatatlanságának tanát némelyek fektetik; de ezek a IV. pont alatt a szentírásból, hagyományból és a történelmi tényekből alaposan megczáfoltatnak; végre az V. pont alatt azon káros következmények adatnak elő, melyek a csalhatatlanság kimondásának esetén előállnának, s helyzetünköt kivált Magyarországon nehézé tennék.

E művecske három és fél iven össz-foglaljátí képezi azon részleteknek, melyek ugy a multban, mint a jelenben a csalhatatlanság kérdésébe vágtak, s melyek együttyvé elégségesek arra nézve, hogy a tárgyal tisztába jöjünk. Ebben ha nem is találkozunk azon modern tulzott szabadelvűséggel, melyet egy a politikai, mint az egyházi szélső párthoz tartozók keresni szoktak, azt mégis megtaláljuk, mi a kérdésre és helyzetünkre kielégítő világot vet.

Azért minden egyházmelegye papjainak és hiveinek és mindazoknak, kik az értelmiség magasabb színvonalán állanak, s kik magoknak zászlóvivői és népvézei szerepet vándicálnak, e művet annál is inkább kellene olvasni, minthogy sem ára — 40 kr — nem teszi azt lehetetlenné; sem pedig az ügyreánk magyar polgárok- és katolikusokra nézve nem lehet oly közönyös, hogy e tekintetben bővebb tudomást és fölvilágosítást szerezni csekély érdekű dolognak tarthatnók. Egy kath. polgár.

Az országházból.

Eötvös József beszéde

(a képviselőház július 6-ki ülésében.)

T. képviselőház! Alig fordult elő e házban tárgyalás, melyben több nagyfontosságú kérdés vitatottat volna meg.

Tárgyaltattak a parlamentararis rendszer, a municipális szerkezet előnye, tárgyalattak a centralisatio hiányai, tárgyalattak azon rendszerek, melyek szerint az önkormányzat Európa különböző országaiban alkalmazatik; és azért én bármennyire érdekelve érzem magamat épen ezen kérdések által, azt hiszem, legjobban óvhatom magamat az ismétlések veszélyétől, ha szorosban az előtünk fekvő kérdésnél maradok, egyszerűen arról szólva, a mi jelen tanácskozásunknak tulajdonképeni tárgyát képezi.

Az 1848-iki törvények alapjaiba megváltoztatták alkotmányunkat, s ennek következtében már az 1848-iki törvényhozás állatta annak szükségét, hogy a megyei rendszerek is, mely összesen közigazgatásunknak alapját képezte, bizonyos változásokon kell átmenni.

Ezeknek eszközölését hagyta meg a jövő törvényhozásnak és ezen meghagyásnak teljesítése az, a miért a kormány e törvényjavaslatot a ház asztalára letette, s minek megoldása a t. képviselőház jelen tárgyalásától váratik.

Hogy azon változásokra nézve eligazodjunk, melyek az 1848-iki törvények következtében szükségessé váltak, mindenek előtt tisztába kell jönnünk arra nézve, mi változott meg az 1848-iki törvények következtében alkotmányunkban, és mi az, a mihez megyei rendszerünket alkalmaztatnunk kell.

Ezen kérdésre nézve, ugy hiszem, nem lesz közöttünk véleménykülönbség.

Az 1848-iki törvények által eszközölt lényeges változás először az, hogy alkotmányunk, mely előbb kizárólag egy kiváltóságos osztálynak volt sajátja, az egész népre terjesztetett ki.

A másik változás az, hogy törv. hozásunk, mely előbb az 52 megyének utasítással ellátott követeiből állott, a képviselöi rendszer alapjára fektetett.

A harmadik változás az, hogy mielőtt alkotmányunknak garantája azon befolyásban kerestett, melyet az egyes törvényhatóságok a kormányrendeletek végrehajtására gyakoroltak, az ugynevezett vis inertiaében: az 1848-iki törvények az alkotmányunk főbiztosítékát a felelős kormányban és a parlamentararis rendszerben gondolták föl-találhatni.

Ebből szükségképen következik először: hogy módosítani kell megyei szerkezetünkben mindazt, minek következtében előbb minden politikai jog kizárólag csak egy osztály

által volt gyakorolható; másodsor: hogy módosítanunk kell mindazt, miáltal az egyes megyék és törvényhatóságok a törvényhozásra közvetlen befolyást gyakoroltak; harmadsor: hogy módosítanunk kell mindazt, miáltal a kormánynak törvényes hatásköre annyira megszoritatták, hogy az által a felelősség elvének alkalmazása illusoriusná vált, miután világos, hogy a kormánynak felelőssége mint minden felelősség nem terjedhet semmivel tovább mint a kormány hatalma.

Ha mindezt összevevesszük, kétségtelenül nagyok azon módosítások, melyeken megyei rendszerünknek át kelle mennie. Megyei rendszerünk elébb egész közéletünköt foglalta magába. A törvényhozást, mert a megyében nemcsak a követeket megválasztotta, hanem utasításokkal látta el; a közigazgatást, a mennyiben a kormány minden rendelete — csak a megyének közge által hajtatott végre; az igazságszolgáltatást, legalább első fokozatán, a mennyiben az alsóbb bírák egyszersmind a megyének választott közigazgatási tisztviselői jelen voltak, kik mint olyanok a megyéktől függetek; az összes közevéleményt, a mennyiben discussiók és levelezések által a megyék képezték azon egyedüli helyet, hol a szabad szó nyilatkozhatott; végre minden communeknek külön ügyeit, a mennyiben a megye egyes communekre nézve tökéletes gyámságot gyakorol.

És ha a megyéknek ezen hatáskörét azzal hasonlítjuk össze, mely a megyéknek a jelen törv. javaslat által adatik, osztoznom kell a ház tulod oldalán ülő képviselőtársaimnak azon nézetében, hogy a kettő nem hasonlítható egymáshoz.

Csak egyben csalatkoznak a t. képviselőtársaink: (Halljuk!) abban, hogy mindazon nagy módosításokat, melyeket a megyei rendszernek át kelle mennie, e törvényjavaslat elfogadatatásának tulajdonítják.

A befolyást, melyet a megye a törvényhozásra közvetlen gyakorolt, megszüntette az 1848-iki törvény; a befolyást, melyet a megye a közigazgatásra gyakorolt, korlátok közé szoritotta a parlamentararis kormányrendszer elve, s az azzal összekötött felelősség; azon fontosságot, melyet a megye a közvélemény alakulására bírt, megszüntette a szabad sajtó, (Igaz! jobbfeől) mely minden kérdés vitatását átveve, az eszmék fejlesztésének jobb és erősebb eszközt nyújtott, mint bármely terem-ben tartott tanácskozás nyújthatna; a befolyást, melyet a megyék az igazságszolgáltatásra gyakoroltak, megszüntette hazánk haladásá a cultura terén, melynek következtében a bírói hivatalnak a közigazgatástól való elkülönítése szükségessé vált; végre azon befolyást, melyet a megyék saját területükön minden egyes közege gyakoroltak, meg fogja szünteteti a demokracia. Azon kiterjedésben ugyanis, melyben néptök művelődik és így saját jogainak érzetelésébe jut, épen azon kiterjedésben szükkebb korlátok közé fog szorulni azon hatalom is, melyet most a megye képtelenségből az egyes közegek belygyeire gyakorol. És így bár nyiltan elismerem azt, hogy a hatáskör, melyet e törvényjavaslat a megyék számára tervez, ezek előbbi hatásköréhez nem is hasonlítható; mégis egyszersmind kénytelen vagyok kijelenteni azon meggyőződésemet, hogy az egyáltalában nem a törvényjavaslatnak, hanem a tényeknek következménye.

A régi megyének fentartása, vagy helyesebben mondva: helyreállítása, mert a 48. előtti megyék, legyünk ösztintek, már most sem léteznek, a megyék helyreállítása nem függ sem a kormánytól, sem a ház többségtől. T. képviselőtársaink a ház ezen oldalán (a baloldalra mutat) ez óriási munka véghezvitelére ép oly képtelenek volnának, mint a ház többsége, mint maga e ház: mert a hol valamely változás a megváltozott tények következtében történik, ott annak visszaváltoztatása minden emberi hatalmon tul van. (Tetszés jobbfeől)

A kérdés tehát, mely előtünk fekszik, nem az: a parlamentararis, vagy a municipális rendszert tartjuk e tökéletesebbnék; nem az, óhajjuk e, kinyújuk e, hogy a régi megyei rendszer visszaállítsassék; hanem egyszerűen csak az lehet, vajjon a cél, melyet a kormány, midőn e törvényjavaslatot a ház asztalára letette, magának kitűzött, elérhető-e ezen törvényjavaslat által? azaz, miután a kormánynak nem volt és nem lehetett más célja, mint hogy tekintetbe véve azon változásokat, melyek 48 ban és 48. óta alkotmányunkban történtek: megyei rendszerünköt tartunk fonn mindazt, mi abban életrevaló, s megyéink számára egy oly szervezetet állítsunk föl, mely ezen institutio továbbfejlesztésének feltételeit hordja magában. Vajjon e törvényjavaslat megfelel-e a kormány ezen szándékának? (Nyáry Pál: A nemzetének!) és vajjon azon ellenvetések, melyek a jelen törvényja-

vasal ellen t. barátok által a ház másik oldalán felbozátás, melyek szerint ezen törvényjavaslat elfogadása alkotmányunkat legbiztosabb garanciáitól fosztaná meg, és megyei rendszerünket megfoztaná minden fontosságától.

A kérdés az: vajjon alapos-e azon nézet, hogy ha a megyei bizottság hatásköre oly mértékben megszorítottatik, mint itt tervezetük, úgy hogy az csak egyszerű representatio jogából álljon; ha a főispánok a candidationális jog úgy adatik meg, mint az itt ajánlatik; ha a főispánok megadatik bizonyos feltételek alatt a felfüggesztési jog; akkor a megye az alkotmányos szabadságnak garanciája többé nem lehet?

Megengedik t. képviselő társaim, hogy e két ellenvetésről külön szójak. (Halljuk!)

A mi először azon aggodalmat illeti, hogy a jelen törvényjavaslatot elfogadva, az ország alkotmányos garanciákban szegényebbé válik, ennek, bocsánatot kérek őszinteségemért, főként abban látom, hogy mi valamennyien, ha a megyei rendszer hatáskörét gondoljuk és szólnak, rendszeresen azon hibába esünk, a mely korunkban közönséges, hogy az, a mit fiatalágunkban láttunk és szeretünk, sokkal nagyobbakkal sokkal szebbnek tűnik fel, mint a valóság volt.

Én részéről p. o. a candidationális jogot illetőleg nem látok oly nagy különbséget ezen törvényjavaslat és azon gyakorlat közt, melyet én Magyarországon igen különböző megyékben, — mert én is sok megyében fordultam meg, — tapasztaltam. Én azt hiszem, hogy az ugynevezett conferentialis jog, azaz a conferentia tartásának kötelessége a restauratio előtt nem nyújtott éppen oly nagy garanciát a szabad választásnak, mintán ezen egész garancia azon befolyásból állott, melyet a közvélemény minden becsületese emberre mindig gyakorol és a mely a mostani korban, midőn szabad sajtó által a nyilvánosság száz módja van, bizonyosan sokkal nagyobbá vált, mint akkor volt, midőn a főispán a maga megyéjében eljár, és a harmadik megyében már nem is tudták, mit tesz.

Hasonlólag vagyunk a megye representationalis jogával is. Elismerem, hogy ezen jog nagy fontossággal bír, bizonyos körülmények közt, de tisztelt képviselő társaim szintén meg fogják nekem engedni azt, hogy először a megyék nagy többsége ezen joggal éppen nem élt úgy, mint mi azt most általánosan feltevezünk, mert még a legvilágosabb törvényesítés esetében is, úgy mint p. o. az 1823-ikiak voltak, éppen nem a megyéknek többsége, hanem csak egyes megyék léptek fel, és az, minek az alkotmány helyreállítása köszönhető, nem ezen megyék felirásai, hanem az 1825. törvényhozás.

Hogy a kormány igen sok törvénytelen rendeletét nem csak kiadhatta, hanem a megyék minden felirási joga mellett végre is hajthatta, erre nézve nekem, mert én szeretek könyvekre hivatkozni, akár menynyi folió kötet áll rendelkezésemre, melyet mindenki ismer, és ha önkök ezekben, azaz országgyűlésünk actáiban utánanéztek, ott fogják találni a sérelmeknek egy valóságos vízözönét, melyeknek mindegyike egyenként bebizonyítja azt, hogy azon rendszer, mely akkor létezett, az alkotmányunk megvédésére elégséges nem volt; (Főkiáltások balról: Igaz!) mert ha a megyék elégségesek lettek volna az alkotmány megvédésére, ha azok alkotmányunknak csakugyan oly garanciákat nyújtottak volna, mint a hogy mi ezt fiatalkori emlékeink hevében gondoljuk: akkor mindezen sérelmek nem léteztek volna (Balról: úgy van! jobbfelől dertléte.)

De megengedem, hogy a megyék 1848. előtt az alkotmányunk csakugyan garanciákat nyújtottak, megengedem azt is, hogy ezen garanciák azon változtatások után, melyek az 1848-iki törvényes uton bekövetkeztek, tetemesen kisebbekké váltak: mert természet szerint, a mint az 1848-iki törvény a megyéknek hatáskörét szűkebbre szorította, elvesztette a megyéknek — legalább részben — azon fontossága is, melyet, mint az alkotmány biztosítékai, előbb gyakoroltak.

De a kérdés nem az, vajjon a megyék 1848 után kevésbé szolgáltak-e garanciául az alkotmányunknak, mint előbb; hanem a kérdés az, vajjon alkotmányunk ezen változások által nyert-e vagy veszített-e garanciákban? És ha a kérdést így állítjuk fel, más következtetésekhez jutunk. Két-égtelen, miként az által, hogy az alkotmányosságért lelkesülő nemességnek egyéni befolyása, melyet előbb gyakorolt, megszűnt megyei életünk sokat veszített élénkségéből; de azért bizonyosan senki sem fogja mondani, hogy az ország akkor, midőn a politikai jogokat az egész népre kiterjesztette, nem nyert volna garanciákban (Helyeslés.) Hasonlóképen előbbeni országgyűlésünk nehezkes eljárásában az utasítási jogban kétségelendül szintén a garanciáknak egy nem rejlett; de fogja-e öök közül valaki mondani azt, hogy az által, mert a népképviselőt elvére alapítottuk törvényhozásunkat, és az által az utasítási jog gyakorlatát lehetetlenné tettük, az alkotmányt valamit veszített volna garanciáiból? (Tetszés) bizonyosan nem. Ugyisint nem lesz talán senki e teremben, ki azt mondaná, hogy midőn a parlamentáris kormányforma Magyarországra behozott, az ország szegényebbé lett alkotmányos garanciákban.

Sem Debreczen város érdemes képviselője,

sem Irányi Dániel nem kicsinylik az 1848-iki törvényeknek azon vívmányait, melyeknek következtében a parlamenti kormányforma hazánkba behozott, csak hogy Debreczen város érdemes képviselője és azok, kik határozati javaslatát támogatják, azt hiszik, hogy azon garancia, melyet a parlamentáris kormány az alkotmányosságnak nyújt, magában véve nem elégséges, és hogy ezen garancia mellé még fenn kell tartani mindazon garanciákat, melyeket alkotmányunk előbb a megyei rendszerben birt. Igen méltánylom ezen hazafini obajtást, a kérdés csak az, mennyiben teljesíthető ezen obajtás; és másodsor, ha nem teljesíthető, a két garancia között: azaz a parlamenti kormány és megyei rendszer között melyik biztosítja az alkotmányos szabadságot nagyobb mértékben? A mi az első illeti, sokszor mondatik, hogy a parlamenti kormány és az önkormányzat ellentétben állnak egymással. Én ezen nézetet tévesnek tartom. (Helyeslés balról.) Minthogy bármily tökéletesen rendezték a kormányok gépezetét, oly kormány nem létezhetik, mely minden egyes helynek és minden egyes embernek ügyét rendszeresen elvégezhesse és minthogy másképp az autonómiának legbüszgőbb és lelkesebb pártolói sem követelik soha azt, hogy semmi ne legyen az országban, a mi centralisálva van: azt hiszem, hogy elvleges ellentét elannyira nem létezik e két rendszer között, hogy én magamnak jól rendezett alkotmányos országot nem is képzelhetek, melyben egy bizonyos pontig parlamenti kormány és ezzel együtt autonómia ne létezzék. (Főkiáltások balról: Épen ezt akarjuk!)

A kérdés a kettő között csak a határoknak kérdése, s erre nézve t. képviselő társaim szintén nem fogják tagadni, hogy miután senkinek felelőssége továbbra nem terjedhet, mint hatalma, teljesen lehetetlen az, hogy oly tárgyra nézve, melyeknek eldöntése a hatóságoktól függ, a centralisált kormány felelős legyen. (Főkiáltások balról: Igaz! De mi következik ebből?)

Ha már most megdondoljuk, hogy hazánkban azon kormányi és közigazgatási organikusm közteztében, mely nálunk létezik, a kormányunk semmi más eszközei nincsenek, mint a megyéknek választott képviselői: kérdem, vajjon nem lehet-e az, hogy a kormányunk oly szűkre szorítottatik hatásköre, hogy végre azzal együtt a felelősség is oly szűk körre szorítottatik, melyben az minden lehető fontosságát elveszti. És ugyan hiszik-e t. képviselő társaim, hogy ha az egyes megyék minden rendelet ellen nem csak egyszer, de többször irhatnak fel és a végrehajtás felett azután a bíró határoz; hiszik-e, hogy ha azon egy képviselőnek, melylyel a kormány a megyékben bír, ha a főispánnak azon tisztviselői választására, kiknél más organumokkal a kormány rendeleteinek végrehajtására nem bír, még annyi befolyása sincs, mely neki e törvényjavaslat által adatik; ha a tisztviselőt, a ki a kormány rendeletét végre nem hajtja, nem függesztheti fel hivatalától, és vagy csak addig, míg az illető törvényhatóság, mely e tisztviselővel valószínűleg egy véleményben van, a felfüggesztést ismét megsemmisíti; és végre, ha a kormány — ezen kifejezést t. barátom Komárom városa képviselőjéről ballottam, csak hogy mára alkalmazom — ha a kormány a rendeleteket csak indítványozhatja, de azoknak elhatározása az egyes törvényhatóságoktól függ: (Főkiáltások jobbfelől: Nagyon helyes!) hiszik-e t. képviselő társaim, hogy egy kormány, ily módon levén megszorítva minden rendeletei végrehajtásának lehetőségében: a felelősséget elvállalhatja? vagy hogy egy igazságos törvényhozás egy ily kormányt valaha felelőségre vonhatja? (Főkiáltások jobbfelől: Bizony nem hiszik!)

A felelősség elve ezért nem töröltetik ki törvénykönyvünkől, az benne is maradhat; a felelősség elve így is össze van egyeztetve a municipális autonómia elvével; csak hogy a felelősség nem terjedhet továbbra, mint arra, hogy a kormány az egyes esetekben a szükséges rendeletet kiadja, és hogy azon esetben, ha a törvényhatóság azt nem teljesítette, a törvényhatóságot bíróság elé idézze; tovább a felelősség ily föltételek alatt nem terjedhet, és én részéről nem hiszem, hogy az ily felelősség által azon alkotmányos garanciák, melyekél az országának bírnia kell, igen nagyon szaporítottatának. (Tetszés jobbfelől.) Egyet legalább tudok és ez az, hogy azok, kik az 1848-iki törvényeket alkották, nem csak egy szep elvet akartak kimondani, nemcsak a parlamentáris kormányunk nevére, hanem annak lényegét és valóságát akarták behozni törvényeink közé, és sohasem gondolták, hogy még idők jöhetnek, midőn a parlamentáris kormányunk jogkörét annyira indítványozza valaki megszorítottatik, hogy ez által az ugynevezett parlamentáris kormány a helytartóknak tökéletes képmásával válnék; (Élénk helyeslés jobbfelől. Nyugtalanúság a baloldalon.) mert miután minden testületnek és egyesnek, legyen az kormány vagy más, felelősségének köre hatalmának körétől függ, azon arányban, melyben hatalmának köre megszorítottatik, megszorítottatik felelőssége is; úgy, hogy azon pillanatban, melyben ezen irány, melyet némelyek követnek, tökéletesen elérné célját, azon pillanatban, melyben a régi megye restitúcióra lesz, a kormányban restitúcióra lesz a régi helytartóknak és cancellariának; (Élénk helyeslés jobbfelől.) melyet, hogy megmutassuk, mennyire haladnak a

korral, és hogy szabadelvű lelkismeretünket megnyugtassuk, nevezhetünk parlamentáris kormányunknak, de mely azért egy parlamentáris kormány jogait nem gyakorolhatja, és így nem teljesíteti kötelességeit sem. (Tetszés jobbfelől.) Egyébiránt ez magában véve még nem bizonyít semmit.

Csernátóny Lajos: Senki sem akarja a régi megyét! (Halljuk!)

Eötvös József b. miniszter: Azt mondom, hogy a rendszer, a municipális és a parlamentáris rendszer igen jól megférnek egy országban, és hogy ha bizonyos tárgyra nézve a parlamentáris rendszerben keressük is az alkotmányos biztosítékokat, másokra nézve azt a municipális rendszerben keressük. A kérdés csak az: hogy miután a két különböző garancia egy ponton nem létezhetik, a kettő között melyikben találunk erősebb biztosítékot. Én is megengedem, hogy lehetnek, kik e tekintetben más nézetben vannak, mint én.

Megvallom, nem hittem, hogy 1848. után valaha azon helyzetbe jussak, hogy magyar törvényhozás előtt még egyszer a parlamentáris kormányrendszer védelmére szót kelljen emelnem; (Tetszés jobbfelől.) annyira nem voltam erre elkészülve, hogy én azt most sem teszem. Hanem t. képviselő társunkat Mocsányi Sándor urat és azokat, kik a parlamentáris kormányformára nézve előadott nézeteit helyeslik, könyvek helyett egyes tényekre figyelmeztetem. (Halljuk!) Először azon tényre, hogy ha a törvényhozás befolyása a kormányra a felelősség joga által csakugyan oly csekély volna, mint azt többen vélik és állították: akkor a parlamentáris kormányok soha sem szorulnának penziókra, mert hiszen azon theoria szerint: mivel a kormány a többségből indul ki, a többség mindig egyetért a kormánnyal, s valamint a kormány a többséget támogatja, úgy ez viszont támogatja a kormányt, ilyeneknek a parlamentáris mellett soha vagy legalább ritkán kellene előfordulniok. Ez az egész megjegyzésem, pedig úgy tudom, nem a parlamentáris kormánybivatalok azok, melyekben az egyes individuumok megöszlőni szoktak, ha csak az öszlüléssel nem igen sietnek. (Tetszés jobbfelől.)

A második tény az, hogy ha — mint ezt az épen most a terembe jövő t. képviselő társam mondá — a parlamentáris kormány a szabadságnak semmi biztosítékot nem nyújt, végzetlenül csodálatos, hogy egész Európában az alkotmányos szabadság, de nemcsak ez és ennek formája, hanem az individualis szabadság, a vallászabadság, egyáltalában a szabadságnak minden neme sehol nincs biztosítva, csak ott, hol azon kormányforma létezik, mely — azon t. képviselő úr szerint — az abszolutismusnak legerősebb neme, és mely a szabadságnak semmi garanciákat nem nyújt. (Helyeslés jobbfelől.)

Egyébiránt ezeket csak mellékesen mondtam. Lehetnek különböző nézetek a parlamentáris rendszerről is, és én teljes jogosultnak ismerem el azon nézetet is, hogy a garancia, melyet a municipális rendszer nyújt, erősebb biztosíték, mint az, melyet a parlamentáris kormány nyújt. Tudom, hogy ezen nézet sokak által osztatik, s ennek oka azon természetes rokonszenven keresendő, melylyel minden jobbérzű ember, minden jó intézmény iránt viselkedik, mely a szabadságnak csak színt is viseli magán; csak egyet jegyeznek meg, s ez az, hogy bármennyire lelkesüljünk a megyei intézmények mellett, kettőt nem szabad elfelednünk, és ezek elseje az, hogy az egyes municipium más célokat tűzhet ki magának, más irányban működhetik, mint az ország; másodsor, hogy ott, a hol valóban parlamentáris kormány létezik, azon hatalomnak megszorítása, melyet a kormány az egyes törvényhatóságok fölött gyakorol, tulajdonképen semmi más, mint megszorítása azon hatalomnak, melyet a törvényhozás, mely az egész országot képviseli, gyakorol az egyes törvényhatóságok, azaz, az ország egyes részei fölött, és ez nem fogja senki megtagadni, hogy ily megszorítás nem mindig csak a szabadság érdekében történik. (Tetszés jobbfelől.)

Nem akarok példákat felhozni, melyek valakik sérthetnek, s azért mentül távolabb keresem azokat. T. képviselő társaim ismerik azon ellentétet, a melylyel Amerika déli tartományai évek óta a congressusnak mindazon határozatai találkoztak, a melyek a rabszolgák sorsának nyithatóra céloztak; emlékeztem azokra, kik több évek előtt egy másik szabad országban, a Svájcban a Sonderbund küzdelmek alkalmával történtek. És kérdem t. képviselő társaimat, vajjon nem törtenek-e ehez hasonlóké nálunk is? vajjon nem törtenek-e meg itt is, hogy egy törvényhatóság azon irányt, melyet az országgyűlés követ, felette democraticusnak fogja találni; hogy egy másik törvényhatóságnak többsége azon törvény által, melyekét mi a vallás egyenlősége és szabadságának biztosítására alkottunk, magát a maga lelkismeretében sértve fogja érezni. (Halljuk! jobbfelől.) Nem törtenek-e az, hogy hasonló nézetek juttatnak érvényre az egyes törvényhatóságokban a nemzetiségi kérdésre nézve? És ha ilyenkor a kormányunk semmi eszköze nincs, ha nem áll hatalmában, hogy rendeleteit, melyeknek mindegyikéről a törvényhozásnak számolnia kell, végrehajtsa: miben találunk akkor annak biztosítékát, hogy azon törvények, melyekét itt alkotunk, bármily szépek

legyenek azok, végre fognak hajtatni. (Élénk tetszés jobbfelől.) Hol találja az egyes biztosítékát, hogy azon szabadság, melyet neki az ország törvényei adtak, és mely nem lehet különböző e határok közt akár délre, akár északra tegye át lakóhelyét, az egyes megyékben respectáltatni fog, még azon esetben is, ha azon törvényhatóság többsége, melyben él, a törvényt nem helyeslené, mely neki e jogokat adta. (Élénk helyeslés jobbfelől.)

A szabadság nevében követeltetik az egyes törvényhatóságok függetlensége.

Én, részéről, úgy vagyok meggyőződve, hogy mindaz, a mi korunkban szép, egész haladásunk, civilisatók, humanismusunk, minden tisztán és kizárólag a szabadság következtében. (Helyeslés.)

Tökéletesen osztom egyik képviselő társunknak, nem emlékszem melyiknek, azon nyilatkozatát, hogy valóban szomorú dolog volna az, ha azon pillanatban, midőn Európa minden népe a szabadság felé törekszik, éppen mi magyarok a szabadság terén visszalépéseket tennénk. Tökéletesen osztom e nézetet; csak egyre figyelmeztetem a t. képviselőt, és ez az, hogy a szabadság, melyért korunk lelkesül, a szabadság, melynek mindezen nagy eredményeket köszönjük, nem az, melyért a középkor és egész a 18 dik század kezdetéig a népek küzdöttek és mely abban állott, hogy egyesek külön kiváltsággal bírtak, melyeket szabadságnak neveztek; midőn a czéh azt, hogy másokat a munkától eltilthasson, szabadságnak nevezte; az egyes város azt, hogy más város lakóit piacáról kintthasson, mint legbecesebb szabadságát védelmezze. Nem ezen szabadságnak köszönjük a haladást, hanem köszönjük azon szabadságnak, mely az egyenlőséggel párosul és attól elválaszthatlan. (Élénk helyeslés a jobboldalon; felkiáltások a baloldalon: Hát a virilis szavazatok?)

Köszönjük azon szabadságnak, melynek nincs plurális, mert az nem lehet; hanem csak egy a haza minden polgárára nézve. (Felkiáltások balról: A virilis szavazat! Jobbfelől: Census!) És ha elismerem is, hogy a többes számban vett szabadságoknak több védőbástyára van szükségük, és hogy ezen szabadságok a törv. hatóságok és municipiumok csakugyan jobban védelmezhetik, meg vagyok győződve arról is, hogy azon egy szabadságnak, melyért bönnek lelkesül, más védelme nincs, mint egy a népképviselő alapjára fektetett törvényhozás. (Élénk helyeslés jobbfelől.) A törvényhozás, mely minden egyes érdek felett áll, mely minden egyes polgárt, legyen az a legszegényebb, biztosít, hogy ha oly helyen akar is letelepedni, hol a többség vele vallás, nemzetiségi, vagy bármily tekintetben ellenkező nézetben van, jogai tiszteltetni fognak: mire senki nem számolhatja, ha az egyes törv. hatóságoknak oly függetlenség adatnék, mint Debreczen városa t. képviselője határozati javaslatában indítványozott. (Igen helyes! jobbfelől.) Igen sajnálom, hogy amár kifárasztottam a t. ház türelmét, (Halljuk, Halljuk!) a kérdés egy részéről, éppen arról, melyet t. barátom Komárom városának t. képviselője különösen kiemelt, még szólnom kell, (Élénk felkiáltások a ház minden oldaláról:) és ez az, hogy a megyék, ha ezen törv. javaslat elfogadtatnék, az alkotmány garanciái többé nem lehetnének, hogy az egész törv. javaslat tulajdonképen semmi más, mint a kormányunk a centralisatio mellett a bezúratára tett kísérlete, mely a megyéket bizonyos tekintetben megsemmisíti, s így megsemmisíti azt, mi Magyarország alkotmányának századokon át védőbástyáját képezte és mibez valamennyire a legnagyobb kegyelettel ragaszkodunk.

Bocsánatot kell kérem, mert oly valamit fogok mondani, (Halljuk!) mire nézve hiszem, hogy sokan nem fognak velem egyet érteni, de, részéről, meg vagyok győződve, hogy megyei rendszerünk egész alkotmányos kifejeződésükre nagy és határozó befolyással volt; azon állást azonban, hogy megyeink képezték alkotmányunknak legfontosabb garanciáját, sőt, hogy alkotmányunk fennmaradása a megyerendszernek köszönhető, nem fogadhatom el. (Halljuk!) Miután a megye a maga természeténél fogva conservatív institutio, igen természetes, hogy megyeink alkotmányunk azon romjainak fenntartására, melyek a múltból megmaradtak, igen czélaszerű institutio volt, s e tekintetben nagy köszönetet is érdemelnek. De azt állítani, hogy megyeink képezték bár mikor alkotmányunk egyet, sőt csak legfőbb garanciáját is, meggyőződésemet szerint ellentétben áll az institutio természetével; 2. ellentétben áll a történelemmel. Az institutio természetével azért, mivel egy oly institutio, mely kizárólag egy privilegiált osztály körére szorítottatik, soha sem eszközölheti a haza fenntartását, mely mindig csak az egész nemzetnek lehet ténye. A mi pedig a történelmet illeti, figyelmeztetem t. képviselő társaimat, hogy épen azon korokban, melyekben alkotmányunk a legnagyobb megtámadásoknak volt kitéve és a melyek alatt alkotmányunk fenntartását a nemzet erőinek köszönhetjük, a Bocska, Bethlen és Rakóczi korokban és az utolsó 18 év leforgása alatt is az alkotmány fenntartására a megyék a lehető legkevésbé befolyással voltak. (Főkiáltások: Ez igaz!) Köszönjük alkotmányunk fenntartását nem a megyeinek, vagy egyes institutióknak, hanem köszönjük azt nemzetünk szellemének. (Helyeslés; úgy van.) Köszönjük azon lelkesedésnek, mely a magyar nemzetet áthatotta és bírta arra, hogy minden

veszélyrel szembeálljon. (Helyesele.) Köszönjük azon kedély tulajdonát, mely a magyar nemzetben szinte különös, annyira nem található fel más nemzetekben, a melynélfogva magyar embernek patriotizmusa nincs, mint más patriotismus, bizonyos helyiséghez, bizonyos hegylánczhoz, folyóhoz, vagy rőzsáshoz kötve, hanem a nemzet eszméjében központosul, és alig találunk Európában egy országot, melyben az ugynevezett falutorony-patriotismus kevésbé volna kifejlődve, mint nálunk, hol a nép legalsóbb rétegeiben is azon valódi patriotizmussal találkozunk, mely egy eszmének, a hazáéjének tisztá felfogásából ered.

Eggedjék meg t. képviselőtársaink, de ezen irány, melynek létezését senki, ki e népet ismeri, tagadni nem fogja, nemcsak, hogy nem municipális irány, hanem annak valóságos ellentéte. Az a patriotismus, mely nem a hazának egyes részeiért, de csak a hazáért lelkesül. Azonban, a mint mondám, nem tagadom azon rendkívüli befolyást, melyet a megye alkotmányunk fenntartására gyakorolt. Megyei rendszerünk fenntartotta a szabadságunk formáit a közigazgatás alsóbb rétegeiben; megyei rendszerünk gyűlései által a szabad szónak tért nyitott és így az eszmének kifejlesztését előmozdította; végre megyei rendszerünk nemzetünk egy bizonyos osztályában, mely azonban lésennek hálá! elég nagy volt, fontartotta és fejlesztette a politikai élethez való ragaszkodást, és így kétség kívül az, hogy e hazában akkor is, mikor szabad sajtó nem létezett, a szabad gondolatnak hatalma soha nem szűnt meg, mindig bizonyos és pedig nagyszámú osztály létezett, mely az alkotmányos ságot értette, érezte és gyakorolta, és végre az, hogy mi attól, a mi minden despotianak alapját képezi, egy mindenre kiterjedő burocracia befolyásától megoltalmaztunk: a megyei rendszernek köszönhető. És ennyiben a megyei rendszer kétségen kívül nagy és hatásos befolyást gyakorolt egész kifejülésünkre. Csak egyet kérdek: azt, vajjon azok által, kik e törvényjavaslathoz foglaltak, a megyei rendszer ezen befolyásától megfosztatik e? Teljes meggyőződés szerint nem.

Nem akarom utra fölolvadni a 43 ik § t, melyben a megye-bizottmány ülésének teendői soroltak el; de meg fogja nekem vallani akárki, a ki ezen törvényezikket végig olvassa, hogy ha a megye mindezen jogokat és kötelességeket, melyek ott elsoroltak, csakugyan gyakorolja, valóban senki megyei intézetünket olyanannak mondani nem fogja, mely minden fontoságától megfosztott.

És én megvallom, igen bámulok, hogy t. barátom, Komárom város képviselője épen ezen törvényjavaslattal vádolja a kormányt azzal, hogy a centralizált akarja behozni. Kérdem: azért-e, mert a megye administrációjának élén egy főispán áll, a ki a kormány által kinevezetik? (Felkiáltás balfelől: Omnipotens!) a mi Hollandban és Belgiumban szintén úgy létezik; vagy azért-e, hogy a megyének bizonyos határozatait a kormány helybeahagyása nélkül nem hajthatnak végre. Méltóságosak a belga törvényeket megnézni, a melyekre épen Komárom város képviselője hivatkozott, e rendelkezést ott is meg fogja találni; vagy azért vesztélyeztetni a szabadságot, mert a megyei bizottmányokba bizonyos categoriák szerint az ugynevezett virilis szavazatok behozatalát indítványozá. (Élénk mozgás balfelől. Halljuk! Halljunk!) És hogy ezen rendszer nem úgy alkalmazatik, mint Angliában, hol, mint t. barátom igen helyesen megjegyezte, a királyos békebírákat a kancellár ajánlatára, azoknak sorából nevezi ki, kiknek 100 font jövedelmük van; talán abban fekszik a kormányak szabadégyelően tendenciája, hogy ezen tagok nálunk nem a miniszter indítványára a Felség által neveztetnek ki, hanem, hogy mindeki, a ki saját szorgalma által bizonyos vagyont szerzett, akármiuó osztályhoz tartozék is, azoknak sorába lép, kiket a törvény a virilis szavazattal felruház, (Mozgás a balon.) vagy tán abban fekszik a kormány reactionárius szándéka, hogy e törvény után a községi rendszert akarja tárgyalatni, mert hiszen — mint t. barátom Komárom város képviselője mondá — „ovatosan kell fogadni mindazon törekvéseket, a melyek a községi autonómiát a megyék autonómiájának rovására mértéken túl hangsúlyoznák, mert e törekvések alatt nem egyszer az absolutismus reactiója rejlik.” Tehát azért vádolható a kormány szabadságellenes tendenciával, mert a községeknek életet akar adni? — nem kizárólag csak a községeknek, hanem ezeknek is a megyékkel együtt; — mert azt kívánja, hogy az önkormányzati elv ne csak a megyében, hanem hogy mindazon körökben alkalmazásuk, melyek arra képesek és így mindazon községekre is, melyek a civilizatio azon fokára emelkedtek, hogy autonóm jogukat gyakorolhassák? Vagy végre az által bizonyítja be t. barátom a kormányunk vesztélyes törekvését, mert a kormány felelősségével nem az egyes megyékkel, hanem az összes országgal akar szembe állani? Hiszen épen t. barátom hivatkozott azon régi mondásra, mely szerint egyes pálcikák igen könnyen eltörhetnek, hanem együtt véve eltörhetlenekké válnak! Én legalább nem látom át, hogy ezen, jó bár régi hasonlat, valamit vesztené bizonyító erejéből, ha azt nemcsak a községekre és megyéire, hanem a megyékre s országra alkalmazzuk. (Élénk tetszés és helyesele jöbbselől.)

A kormányunk, mely felelősségével nem az egyes megyékkel akar szembe állani, hanem az egész ország képviselőivel bizonyosan nem lehetnek oly céljai, melyeket titkolnia kellene; és a ki a szabadságot alá akarja ásni, e szándéka valószínűsítésére bizonyosan más eszköztök fog keresni magának, mint a minők e t. házban feltalálhatók. (Élénk helyesele jöbbselől.)

Igy tehát e tekintetben is meg vagyok győződve arról, hogy a második ellenvetés, mely a törv.-javaslathoz vonatkozólag tétetett, szintén nem áll.

Csak még néhány észrevételt méltóságosak engedni a t. ház. (Halljuk! Halljuk!) Többség által fölemeltetett az, hogy a kormány, midőn ezen törvényjavaslattal szerkesztette, főképen a választásokra gondolt. (Felkiáltások balfelől: Ugy van!) Hogy biztosítani akarja magának a többséget, meg akarja őrköztetni hatalmát. Vannak bizonyos vádak, melyekre én nem válaszolok; ezek közé tartozik az is, ha valaki azon váddal lép fel ellenem, hogy bármily érdek arra bírhatna, hogy a hazának jóval, hogy a szabadsággal bírók játékot üztek és pillanati többség megszerzéséért kockáztassam az ország jövőjét. (Élénk tetszés jöbbselől.)

Én, részemről, nem fogom e tételre követni t. képvis.-társaimat. Teljes meggyőződés az, hogy azon álláspontnál, melyet elfoglaltak, semmi más, mint hogy a hazának jövője önök előtt nem lebeg; hogy semmi más mellékelteteket nem követnek és tisztán és egyedül meggyőződésük szerint járnak el. De engedjék meg, t. képvis.-társaim, hogy egy történelmi tényre vezesselem figyelmeiket. (Halljuk!) Mindenki közülünk ismeri azon körülményeket, melyek között Lengyelország szabadsága elveszett. Előttünk, mint szomszédok előtt ismeretes azon kor története, midőn 1776-ban a lengyel törvényhozás saját alkotmánya módosítását hozta indítványba. Nem hiszik-e t. barátom, hogy azok, kik akkor a liberum veto és a confederationalis jog mellett felszóltak, a legisztább meggyőződésből indultak ki.

Minden férfiaknak későbbi élete, a vér, melyet hazájukért kiontottak, bebizonyította teljes jóhiszeműségüket, a liberum veto és a szabad confederationalis jog régi garantíája volt a lengyel alkotmány, mely a lengyel nemzetnek több izben nagy szolgáltatásokat tett, és melyek fontosságáról századok óta minden lengyel meg volt győződve. A férfiak, kik az institutiót védelmezték, hivatkoztak a multa és mind arra, mit az alkotmányos garantíák e nem Lengyelországnak századokon át használt. Tévedést követtek el. Igaz, hogy e tévedés nagy volt, mert tapasztalván azt, hogy a varasói orosz és porosz követ a liberum veto és a szabad confederationalis jog mellett nyilatkozik és hogy Lengyelország minden ellensége e jog fenntartását óhajtotta, ez őket figyelmeztethette volna. De tévedés volt a mit elkövettek, és nem más; azon tévedés, hogy egy alkotmányok garantíái lehetnek mindaddig, míg maga az alkotmány, az ország egysege biztosítva nincs.

És vajjon nem hiszik-e t. képvis.-társaim, hogy mindazon szenvedések között, melyek e férfiak később kereszttületek, épen az öntudat, hogy e tévedést elkövezték, képezte azon férfiak kinjainak legkeesebb részét? (Tetszés.)

És most engedje meg Debreczen város képviselője, hogy azon szavakat, melyek ő a többséghez intézett, intézhessem azokhoz, kik az ő határozati javaslatát pártolják: (Halljuk!) sem helyesebben, sem szebben azt, mit értek, nem fejezhetném ki, kérem önöket, méltóságosak jól megfontolni a dolgot, mielőtt e törv.-javaslattól ítélnék; gondolják meg t. képvis.-társaim azt, mert kéő lesz a panasz akkor, ha az elvetett mag fel fog ezi ásni és együtt fogjuk keresni, de az ömagnok által alkotott törvények miatt nem fogjuk lelui azon alkotmányos eszközöket, melyekkel az ország sorsán segíthetünk! szomorú lesz mindnyájunk sorsa, de önöket az önvád is fogja terhelni. (Zajos tetszés.)

Elfogadom a törv.-javaslattal. (Hosszan tartó viharos éljenzés.)

József főherczeg,

m. kir. honvéd főparancsnok, a következő tisztiparancsot bocsátotta ki valamennyi honvédkerület parancsnoksághoz.

Budán, július 5-én, 1870.

Az utolsó 8 heti tanidőszak alatt begyakorolt ujonczok hazabocsátása után a reánk bízott kiképzetésében szép és reményteljes eredményt mutathatunk fel.

60,000 honvéd gyakoroltatott be, 2,700 ló vétetett idomítás alá — intézményünk rövid fennállása óta.

Mindazok, kik hivatala voltak e célra közreműködni, fáradhatlan, feláldozó szorgalmat tanúsítottak, és az eredmény egyáltalán megfelelt a legmagasabb várakozásnak, kiélegítette azon követeléseket, melyeket önök irányában emelhettem.

Kötelességemnek tartom mindenképp a kerületi parancsnok uraknak legnagyobb elismerésemet, legforróbb köszönetemet kifejezni azon alapos szakavatottságért, melylyel a parancsaik alatt álló hadtestek kiképezését vezették, azon tüdő befolyásért, melyet a tisztikar és legénység katonai

szellemére gyakoroltak, és egyáltalán minden irányban tanúsított fáradhatlan példás tevékenységükért. Leginkább ezen uraknak köszöni intézményünk reményteljes előrehaladását.

A zászlóalj parancsnok urak buzgó szorgalommal és kitartó erőmegfeszítéssel osztottak a kerületi parancsnok urak törekvéseiben, és feladatukat helyesen és lelkesen fogva fel, mind a kezelési ügyek rendezésére, mind a legénység oktatására és begyakorlására nézve sikerdúsan működtek.

De mindez csak úgy vezethetett célhoz, hogy az összes többi tiszt úr is a nehéz feladat keresztül vitelénél erőteljes és fáradhatlan buzgalommal közreműködött fölebbvalóival.

Mint katona teljesen méltányolni tudom a számos és nagy nehézséget, melylyel azoknak küzdeni kellett, kik közvetlenül arra voltak hivatva, hogy ily nagyszámú legénységet és lovat oly rövid idő alatt és sokszor igen kedvezőtlen körülmények közt hadiszolgálatra kiképezettnek idomítsanak.

Fogadják uraim! a teljes szívből jövő legforróbb köszönetemet legszebb siker által koronázott fáradozásukért, mely által magoknak bonvéd intézményünk felvirulása körül fontos érdemeket szereztek, és melyért első és legszebb jutalmukat azon öntudatban találandják, hogy felesleges királyunk és urunk, valamint hazánk iránti kötelességeiknek mint derék katonák és jó bázafiak kitelhetőleg eleget tettek.

Elismerésem, a mennyire őket illeti, az al-tiszteknek is tudtúl adassék.

József.

UJDONSÁGOK.

— Mem rég említők, hogy a távirda-oszlopokat Nagy-Várad és Kolozsvár közt felállították. Jelenleg már a sodronyt is a távirdafák mellett látjuk, csak néhány nap kell még, hogy a villany végig fusson rajta.

(—) A történelmi-társulat július 9-ki ülésén Jakab Elek értekezett az erdélyi honimertelési német társaság eredményéről. E társaság 1840-ben alakult megyesi polgárok felszólítására s a föld-nép-történetismé és statistika terén működik. Eddig 195 nagyobb értekezést tett közre időszakai irataiban. Jelenleg 14,685 frt tőkével rendelkezik. Közönlönye az „Archiv für Siebenbürgische Landeskunde.“ Utána Römer Flóris mutatá be a galgóczi és szolvai ásatásoknál talált régiségek egy részét, melyek ismeretése szerint a 13 dik század harozviseléséhez érdekes adatokat szolgáltatnak. A titkár jelentéséből kiemeltük, hogy Batthyány Fülöp hg készséggel felajánlotta körmendi levéltárát a társulat által teendő buvárlatokra.

(—) A vasúti megnyitási ünnepélyének rendezésével megbízott bizottmány nagy buzgóságot fejt ki. Legközelebbi ülésében azon megállapodásra jutott, hogy a disztribúciót a jelen hőségekben csak is szabadban lehet megtartani, mivel a sétatéri szinkörben egy ideiglenes fedett helyiséget épített, melyben mintegy 400 teritőre lesz hely. A szállások összeírásával megbízottak jelentése szerint kilátásban van, hogy körülbelül 300 idegen vendég kellően el fog szállásoltatni. Az ünnepély egy kis népmulatsággal szándékolatván összekötetnii, luth. lelkész t. id. Hincz György két 40 vedres hordó bort ajánlott fel a nagy közönség számára, a megszüendő örök felajánlására alkalmassint találkozik fog valaki. Mint halljuk a pályát N. Váradtól idáig a vállalkozók Lehmannnal, a pesti nemzeti színház hírneves díszfőstőjével fogják felkészíteni.

(—) A rendőrségnek. E lapok egyik számában ki volt fejezve azon óhajlás, hogy vajha mihamarabb megereztetnék a Szamos azon ágát, melyet a hídparancsnok építendő híd alapfala lerakásáig medréből elvettetett a városi hatóság. Folyó hó 12-dikén megereztették. Sok jó eredménye közt azonban nem igen örvendetes az az egy, hogy ellepte a fűredző gyerekek csoportja azornal. Az ugynevezett timárczéban a kurta szappanutezai hidon alól többen ferdenek olyanok is, kik mindnyájan birnak a társadalmi miveltés azu képzettségével, hogy az illendőséget az ellenkezőtől megkülönböztessék s megfontolva cselekedjenek. Ugy emlékszünk a rendőrségnek ez ügyben 1867-ben, vagy 1868-ban kelt egy határozata, jó lenne megtárássa felett öröködni is; ám csak nem rég ily botrányosságok ellen csendőr öröködt a Szamos partján.

(—) Biasini gyorsútasági intézete a vasútonal megnyitásával Nagyvárad és Kolozsvár között reudes gyorskocsiai menetjeit Kolozsvár, Szamosújvár, Déés és Beszterce között vasárnap 1870 ik év augusztus 14-én fogja megindítani. Kolozsvárról indul naponta reggeli 6 óraker Sz.-Ujvár, Déés, Bethlen és Beszterczére. Beszterczéről indul naponta reggeli 6 óraker Bethlen, Déés, Sz.-Ujvár, Kolozsvárra e célra hozatott új bécsi szalon kocsikkal. Helyek ára 30 font szabad podgyászszal: Kolozsvárról Apahidáig 80 kr., tulsuly egy font 1 kr. Valasztig 1 frt. 70 kr., tulsuly 2 kr. Iklődik 2 frt. 10 kr., tulsuly 3 kr. Szamosújvárig 2 frt. 40 kr., tulsuly 3 kr. Déésig 3 frt. 20 kr., tulsuly 4 kr. Rettegig 4 frt., tulsuly 4 1/2 kr. Csicsó Kereszturig 4 frt., 40 kr., tulsuly 4 3/4 kr. Bethlenig 5 frt. 30 kr., tulsuly 5 kr. Somkerékig 5 frt. 80 kr., tulsuly 5 1/2 kr. Beszterczéig 6 frt. 80 kr., tulsuly 6

kr. Az egész vonalon Kolozsvár Beszterce között ugy Beszterce Kolozsvár között személyre szóló menet és jövetre (Tours és Retour) jegyek leszállított árba fognak kiadati, melyeket a t. cz. utazó egy hónap lefolyta alatt bár mikor igénybe vehet. Kolozsvárt a Biasini szállodából az indóházig és vissza kényelmes Salon omnibusok szállítják az utasokat mérsékelt árt.

(—) (Sz. 3120—1870.) Hirdetmény. Az 1870-dik évre kirótt jövedelmi adókról készült adóajrtromok a városi adóhivatal 21-ik számú irodájában mindenki általi megtekinthetés végett 1870 július 19-ig vannak kitéve, melyekből az 1868 ik évi XXVI. törvényezik 27. cikkelye értelmében a városi jövedelmi adóról tudomást szerezni az illetők annnyival inkább igyekezzenek, mivel az adó kivétő bizottság tárgyalásait ugyancsak e hó 19 és kővetkező napjain a városbáz 4 ik számú közgyűlési termében megkezdvén, lehető kifogásaik megtételére az irt törvényezik 46 ik szakasza értelmében személyesen vagy megbízottaik által megjelenhetnek, a 47 ik szakasz szerint pedig megjelentetők által a tárgyalást nem akadályoztatják. A városrészek az adó-bizottság elnöke megállapítása szerint kővetkező sorrendben vétetnek tárgyalás alá: 1. Óvár tized folyó július hó 19., 20., 21., 22 ik napjain. 2. Belmonostor tized f. jul. hó 23 és 25-ik n. 3. Belszén tized f. július hó 26 és 27-ik n. 4. Belközép tized f. július hó 28., 29., és 30-ik n. 5. Belmagyar tized f. aug. hó 1., 2. és 3 ik n. 6. Külmagyar tized f. aug. hó 4. és 5-ik n. 7. Külközép tized f. aug. hó 6. és 8-ik n. 8. Kűlszén tized f. aug. hó 9. és 10 ik n. 9. Kűlmonostor tized f. aug. hó 11., 12. és 13 ik n. 10. Kétvizközép tized f. aug. hó 16. és 17 ik n. 11. Hidelvi tized f. aug. hó 18. és 19 ik n. 12. Felek községe f. aug. hó 22 ik napjain. Sz. kir. Kolozsvár város közigazg. tanácsának, 1870 július hó 11 én tartott üléséből.

(—) A „Széchenyi“ heez czimzett jól berendezett hideg fürdő intézet vizet kapott; derék polgármesterünk erélyének köszönhetjük, hogy ez olasz-honi forráságban a közlben is talál fürdőt a hideg vizért epedő közönség.

(—) A sétatért most gyakrabban öntözik, de a lovagló és a robogó szekerek miatt alig lehet ott a portól jáni. Valjon nem lehet-e e bajon valamit uton agiten: 30 fokos meleg és rákos por együtt kissé nagy adag a zöldben tülleszt kereső közönségnek.

(—) A királyi ő felsége jul. 5 én Schönbrunból Bécsbe kocsziva hintója beleakadt egy terhes szekérbe s a hámszija elszakadt. A mester, ki újjal pótolta így szólt: „Felség! hogy lehet ily rossz hámszija?“ A császár kedélyesen így felelt: Édes barátom, nincs az embernek mindig jó a rendelkezése.

Színház, művészet. — Sz. Prielle Kornélia assz. jutalomjátéka „Az utolsó levél,“ minden tekintetben fényes sikerrel folyt le. A színház zsűfoiásig megtelt s a jutalmazott szőni nem akaró tapavibarral és virágözönrel fogadtattott. A közönség lelkesedése minden nagyobb jelenetnél újra kitört, ilyen pedig sok, nagyon sok volt. — Jövő szombatn már a m. vásárhelyiekét győzöködtek kedves vendégeink jeles művészetöikkel.

— Színházunk tagjai közül Sz. Matrai Laura asszony Erekeújvárt vendégszerepel. Kovács Gyula, ki barátai látogatására Aradra randult, ott alkalmilag kézzer már fel is lépett. Bogdy Alajos Szolnokon vendégszerepel. Mária Anna a pesti szőni képezde végzett növendéke színházunkhoz szerződöttetett.

— M. Milo, a bukaresti román nemzeti színház igazgatója népszinűti társulatával N. Váradra útazatában ma érkezik ide, s kapott engedély folytán nemzeti színházunkban három előadást fog rendezni. Szombaton, f. hó 16-án lesz az első előadás, még pedig a moldovai népetől meriet „Lipitorile sateloru“ (a falvak vérszivő) 5 felv. népszinűti. Ajánljuk a t. közönség figyelmébe a hazai napi lapokban is már többszörös elismeréssel találkozott igazgatót és társulatát.

KÜLFÖLD.

Páris, jul. 9. Angol., Olaszország és Ausztria — a spanyol trónjelöltség tárgyában hozzájuk intézett franciaia közleményekre válaszolva — oda nyilatkoztak, hogy készek Franciaországnak a kérdésbeni nézeteit Berlinben és Madridban erélyesen támogatni. Oroszország eddigelő tartózkodó politikát követvén, Poroszország magatartása iránti nézeteit még nem jelezte. Megzafattatik azon hír, mintha Benedetti vissza fogna hivattni.

Páris, jul. 8. Hír szerint Leboeuf tábornagy kinyilatkoztatta volna a császár előtt, hogy a hadsereg az első jeladásra készen áll az indulásra.

A „France“ a porosz lapok ellen polemizálva, azt mondja, hogy Prim és Bismarck egy diplomatiai összeesküvésnek vezetői. — A „Moniteur“ kimutatja, hogy Bismarck és Prim a végett egyetültek, hogy Európa békéjét megzavarják. Az utóbbi lap azt tanácsolja a kormánynak, hogy a legkevesebb se késelekedjék, mert az ország mellett van, és Európa Franciaországának szolgálat igazságot.

Páris, jun. 9. Biztosan állítják, hogy Belgium a Hohenzollern hg. trónjelöltségére vonatkozólag hozzá intézett spanyol értesítésre igen kedvező

sőleg válaszolt, — Grammont herceg több diploma előtt ama reményét fejezte ki, hogy Hohenzollern bgr. nem óhajt oly koronát, mely porosz, spanyol és francia vérről lenne democskolva. — Benedetti ma este érkezik Emsbe.

A közönség köréből. *)

Sepsi-Szt-Ivány, július 1. 1870. — Tiszt. szerkesztő úr! Az ügy, melyért felelősséget kérek, az alkotmányosság és nyilvánosság elvét involválja.

*) Az e rovatban megjelölt cikkekért csak a sajtóhatósággal szemben vállal felelősséget a Szerk.

úrnak jelentse. Azt válaszóla: a főkirbiró úr még hálásobajában van s oda nem lehet menni. Fejet hajtra vártam mintegy óráig, míg a jegyző úr elment, s csakhamar visszatérve sürgetésekre azt kérdezte: mit akar az úr olvasni?

Az alkotmány és törvény melyik helyéből vagy szelleméből merítette a jogot — helyesebben: a nyilvánoságot — hogy egy biz. tagtól a bizott. jegyzőkönyv olvasását megtagadjá, vagy bármi fellejtélhez kösse?

HIVATALOS. (303) (1-3) **Hirdetmény.** Kilátás lévén arra, hogy a vasúti közlekedés Kolozsvárról Nagy-Várad felé...

(304) (1-3) **Hirdetmény,** Mely által közhírre tétetik, hogy a szászvárosi m. k. erdő-bivatal kudsiri pagonyában a siboti vasuti állomástól három mérföldnyi távolságra eső, a vágás rendjén lévő, 5-20" vastag kocsósos tölgygyel erdőszől, és mintegy 250 hold terjű erdő-rész irásbeli ajánlatok után a következő feltételek alatt megvehető.

Bélyegmentes. (293) (3-*) **10,000** vasut munkás állandó munkát kap, 1 forint napi bér mellett, a Nagy-Szeben mellett épülő vasutnál.

Kolozsvártt Stein J. Pesten Mach és Stein könyvkereskedésében kapható: **Történeti tanulmányok és jellemrajzok.** CSENGERY ANTALTÓL. **Művészet és politika.** Képek a magyar társadalomból, Irta VAJDA VIKTOR. Ára 2 frt.

(302) (1-3) **Széchenyi fürdőt** a Kis-Szamos megeresztésével ismét lehet használni.

(292) (3-3) **Jó házi-koszt,** és tiszta asztali-bor, jutányos árért kapható. Kül-szappanuteza 12 sz. alatt.

NEM HIVATALOS. (306) (1-*) **Figyelemre méltó!** Lilionese felülmulthatatlan szépítő szer, 14 nap alatt eltávolít mindennemű bőrtisztatlanságot, ugymint szepőt, májfoltot, redőt sat.

Nyavalyatörésben (Fallsucht) szenvedőket levél általi uton gyógyít a nehézkör valódi orvosa Dr. Killisch O. Berlinben, jelenleg Louisenstrasse N. 45. Eddigél 100-nál több nyavalyatörést gyógyított meg.

Magy. kir. díj-sorsjegyek az 1870-ik évről. Főnyeremény 250.000 frt. Legkisebb nyeremény 104-200 frt. Huzás 1870 augusztus 15-én. Törvényesen bélyegzett.

Ingyen járshatni minden évben hatszor **600.000.** 7 **százalék** kamatot kaphatni a befektetett tőke után egy **Töröksorsjegy** megvásárlása által, **1870 augusztus 1-jén 600,000 frank** főnyereménnyel lesz.